

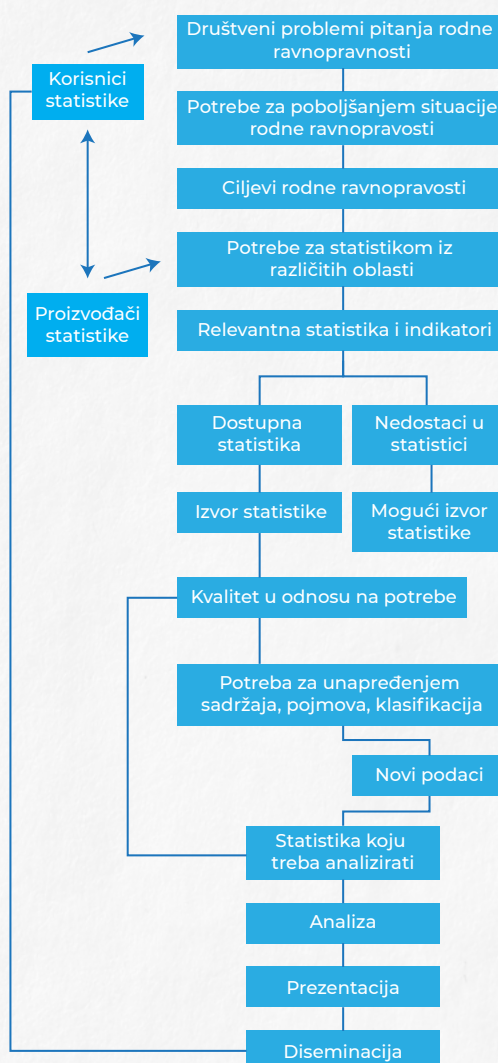
UVOĐENJE NAČELA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U SVAKODNEVNE AKTIVNOSTI LOKALNE SAMOUPRAVE: DOSTUPNOST I UPORABA PODATAKA RAZVRSTANIH PO SPOLU

Žene i muškarci imaju različite uloge u društvu, nejednak pristup resursima, te na njih različito utječu politike i mjere vlasti. Ako se politike i mjere ne prilagode potrebama postojećih rodni diferencijala, onda će se postojeće rodne nejednakosti dodatno produbiti. Statistika bi trebala biti temelj za sve vrste akcija i za percepciju stanja i ideja za razvijanje društva na svim razinama. Statistike omogućavaju da se promoviraju promjene, unište stereotipi i promovira razumijevanje aktualne situacije rodne (ne)ravnopravnosti u društvu. Statistika je temelj za formuliranje politika i mjera kao što su one koje donose jedinice lokalne samouprave (JLS).¹ Zbog toga je neophodno da statistika razvrstana po spolu bude redovit proces JLS i za prikupljanje podataka, kao i njihovu analizu i distribuciju.

Kapaciteti lokalnih institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova – povjerenstava za ravnopravnost spolova na razini JLS, kao i dosljedno praćenje napora u vezi s uvođenjem rodno osviještenih politika i mjerenje njihovog značaja, zahtijevaju dodatna poboljšanja. Situacija je slična i na drugim razinama vlasti jer se „podatci raščlanjeni prema spolu ne evidentiraju, ne prikupljaju, ne ažuriraju i ne analiziraju uvijek, bez obzira na pozitivne primjere u određenim sektorima. Rodna povezanost s čimbenicima kao što su starost, invalidnost i status etničke manjine nije jasno evidentirana u izvorima podataka.“²

Određeni su pomaci vidljivi na razini entiteta, primjera radi Gender centar FBiH formirao je

Gender statistika - Proces proizvodnje podataka³

i održava bazu o slučajevima nasilja u obitelji, dok Gender centar RS ne prikuplja podatke izravno, ali koristi podatke iz polugodišnjih izv-

¹ Statistics Sweden (1996) Engendering Statistics: A tool for change.

² UN Women (2021). Rodni profil zemlje Bosna i Hercegovina.

³ Prevedeno i adaptirano iz Statistics Sweden (1996) Engendering Statistics: A tool for change. str.8.

ješća Ministarstva porodice, omladine i sporta Republike Srpske, nadležnog za izvješćivanje o slučajevima nasilja u obitelji⁴. Baza uključuje aktere uključene u otkrivanje i reakciju na slučajeve obiteljskog nasilja sa značajnim brojem indikatora, a ti su podatci dostupni za istraživanje i izvješćivanje, mada se ne objavljuju redovito. Međutim, entitetski podatci ne konsolidiraju se redovito na državnoj razini u svrhu analize, praćenja i izvješćivanja.⁵ Entitetski se podatci isto tako ne prosljeđuju jedinicama lokalne samouprave.

Čak i kada su dostupni podatci raščlanjeni po spolu, ne ažuriraju se uvijek redovito u cilju mjerenja. Postoje napor da se poboljša prikupljanje podataka, posebice u vezi s nasiljem nad ženama. Agencija za ravnopravnost spolova BiH dala je institucijama preporuke o prikupljanju podataka raščlanjenih po spolu.⁶ Prikupljanje podataka razvrstanih po spolu je zakonska obveza gradova i općina (članak 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH), te su značajan preduvjet za integriranje ravnopravnosti spolova u sve djelatnosti lokalne samouprave. Obveza razvrstavanja po spolu odnosi se na sve podatke koje prikuplja javna uprava, ali i javna poduzeća i ustanove čiji je osnivač grad ili općina, te obuhvaćaju i sve podatke o poticajima i subvencijama, transferima i drugo.

Uporaba podataka razvrstanih po spolu kako bi se mapirali i adresirali izazovi rodne neravnopravnosti pri lokalnim samoupravama, podrazumijeva njihovu jednostavnu dostupnost i ažuriranost. S time u vezi, neophodno je da JLS sagledaju dosadašnju praksu rada u ovoj oblasti. **Savez općina i gradova Federacije BiH i Savez opština i gradova Republike Srpske**, uz potporu Švedskog saveza lokalnih vlasti i regija, održali su niz radionica i konzultacija s četrnaest članica iz oba Saveza na temu prikupljanja i uporabe podataka razvrstanih po spolu, a iz perspektive JLS i uz sagledavanje trenutačnih mogućnosti jedinica lokalne samouprave. U nastavku donosimo sažetak ključnih zaključaka i preporuka:

U Federaciji BiH, slučajevi nasilja u obitelji evidentiraju se u bazu podataka koju je formirao i održava **Gender centar FBiH**. Baza omogućava Gender centru da izvještava ne samo o slučajevima već i o naredbama o zaštitnim mjerama i ishodima sudskih postupaka.

STATISTIČKI PODACI O NASILJU U PORODICI

Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine u skladu sa djelokrugom svoga rada sačinjava godišnje izvještaje o stanju ravnopravnosti spolova za područje Federacije Bosne i Hercegovine. Navedeni izvještaji sadrže i podatke kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova vezano za član 222. Krivičnog zakona Federacije BiH koji se odnosi na nasilje u porodici, podatke opštinskih sudova vezano za provedbu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, podatke o broju smještenih žrtava nasilja u porodici u šest sigurnih kuća koje djeluju na području Federacije Bosne i Hercegovine, a od uspostave jedinstvenog broja SOS telefona 1265 za pomoć žrtvama nasilja u porodici vode se i podaci o broju poziva na navedeni servis. Slijedi pregled statističkih podataka o nasilju u porodici za period od 2006. do 2015. godine preuzet iz godišnjih izvještaja o stanju ravnopravnosti spolova za područje Federacije Bosne i Hercegovine:

PODACI KANTONALNIH MINISTARSTAVA UNUTRAŠNJIH/UNUTARNJIH POSLOVA VEZANO ZA ČLAN 222. KRIVIČNOG ZAKONA FEDERACIJE BIH										
	2006. godina	2007. godina	2008. godina	2009. godina	2010. godina	2011. godina	2012. godina	2013. godina	2014. godina	UKUPNO
Broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici	1.384	1.093	2.272	1.631	1.559	1.658	1.661	1.669	1.459	14.386
Broj										

- Zagovarati da definirane potrebe i ulazne informacije iz JLS budu uključene u razvijanje mehanizma za praćenje provedbe politika ravnopravnosti spolova i oznaživanja žena na višim razinama vlasti, kao i mjerenja utjecaja ovih politika (tj. razvijanja sustava za prikupljanje rodno razvrstanih podataka).
- Osigurati ljudske resurse JLS za usavršavanje u oblasti prikupljanja i analiziranja rodno razvrstanih podataka.
- Uspostaviti suradnju s agencijama i zavodima s mandatom za prikupljanje statistike, radi edukacije iz oblasti rodno razvrstane statistike, te redovitog informiranja o dostupnosti iste.
- Identificirati javne institucije i ustanove koje prikupljaju rodno razvrstane podatke ali ih ne prosljeđuju JLS već višim razinama vlasti, te uspostaviti memorandume o suradnji za razmjenu podataka razvrstanih po spolu koji se već prikupljaju na razini općine (npr. centar za socijalnu skrb podatke o nasilju u obitelji prosljeđuje višim razinama vlasti).
- Kako bi podatci razvrstani po spolu bili brzo dostupni za analize i planiranja, neophodno je utvrditi jesu li svi potrebni podatci po sektorima dostupni, npr:

4 Carol Hagemann-White i Gorana Mlinarević. Prikupljanje administrativnih podataka o nasilju nad ženama i nasilju u obitelji u BiH. Vijeće Europe.

5 UN Women (2021). Rodni profil zemlje Bosna i Hercegovina, str.27.

6 Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice. Agencija za ravnopravnost spolova BiH (2019). Izvješće o implementaciji Gender akcijskog plana Bosne i Hercegovine 2018 - 2022., str.9.

Analiza položaja žena koje dolaze iz osobi-
to ranjivih skupina stanovništva

- podatci o broju prijavljenih slučajeva nasilja prikupljeni od svih institucija u sustavu zaštite
- podatci o broju samohranih roditelja
- podatci o broju žena s invaliditetom, nezaposlenih žena, žena koje imaju više od troje djece itd.

→ Ukoliko svi podatci nisu dostupni (uključujući sektor obrazovanja, zaposlenosti, sporta, kulture, nasilja u obitelji, gospodarstva, turizma i dr.), važno je utvrditi koji podatci nedostaju, te iznaći rješenje da se ova prepreka prevaziđe. Ovaj proces može biti urađen kroz pripremu rodne analize Gender akcijskog plana (LGAP) ili prilikom pripreme programa i strategija JLS.

→ Ukoliko su podatci dostupni, ali je proces njihove konsolidacije dugotrajan, neusta-

Gender centar Vlade Republike surađuje s Republičkim zavodom za statistiku RS, s kojim zajednički razvija proces prikupljanja i razvrstavanja statistike po spolu iz različitih oblasti života i rada.

ljen, te se kroz prikupljanje primijete propusti neažurnosti i/ili izostavljanja bitnog segmenta određenog sektora, neophodno je unaprijediti sektorsku uvezanost i metodu konsolidacije, a ovaj proces također može biti jedna od mjera ili aktivnosti Strategije razvitka, izrade LGAP-a, ili prioritet koji će adresirati povjerenstvo za ravnopravnost spolova.

→ Prikupljanje podataka razvrstanih po spolu odnosi se i na izvješća o implementaciji i analizi krajnjih korisnika, evaluacije LGAP-a, općinskih programa i strategija. Analize potreba građana i građanki i njihovog zadovoljstva javnim uslugama trebaju biti preduvjet za kvalitetniji rad lokalne samouprave i temelj za izradu svakog sljedećeg gender akcijskog plana.

→ Po uspostavi sistematičnog i učinkovitog sustava konsolidacije podataka razvrstanih po spolu, **povjerenstvo za ravnopravnost spolova** i/ili radna skupina za izradu LGAP-a, koristi i analizira podatke iz rodne perspektive, kao primjerice:

- Postoje li, u srazmjeri s brojem nezaposlenih samohranih roditelja, vrtići i produljeni boravak gdje roditelji mogu ostaviti djecu i rade li isti dovoljno dugo?
- Jesu li cijene adekvatne ili bi JLS trebala subvencionirati dio troškova?
- U srazmjeri s podacima o stupnju nasilja, sudjeluje li JLS u izdavanju za rad skloništa i sigurnih kuća, postoji li potreba za privremeni smještaj pri čekanju na mjesto u sigurnoj kući?

→ Posebnu pozornost obratiti na dostupnost podataka o mjerenju ženskog i muškog neplaćenog rada, te rodnog aspekta siromaštva, invalidnosti, pristupačnosti javnim službama, te procesima odlučivanja.⁷

→ U predstavljanju podataka razvrstanih po spolu za potrebe JLS ili javnosti:

- uvijek predstavljati brojčane vrijednosti za žene i za muškarce (nepotrebno dodavati ukupno stanovništvo),

⁷ Po preporukama Pekinške deklaracije i Plana akcije za rodnu ravnopravnost (1995).

- obratiti pozornost na različite faze u životnom ciklusu stanovništva koja jaz rodne nejednakosti može dodatno produbiti ili smanjiti (npr. sudjelovanje u radnoj snazi žena i muškarci koji su ne/oženjeni, sa ili bez djece, razvrstano po brojčanosti kućanstva, različite dobne skupine).

→ Osigurati da svi podatci sadržani u izvješćima JLS prema javnosti, medijima ili drugim razinama vlasti uvijek budu razvrstani po spolu.

→ Planirati da se u redovita godišnja izvješća JLS uključi i posebna oblast „Žene i muškarci u Općini ABC“ po ugledu na publikaciju koju proizvodi Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine - **„Žene i muškarci u Bosni i Hercegovini– Rodna statistika za kreiranje boljih politika.“**

Agencija za statistiku BiH objavljuje značajan broj podataka razvrstanih po spolu u izvješću Žene i muškarci u BiH.

Policy sažetak „Uvođenje načela rodne ravnopravnosti u svakodnevne aktivnosti lokalne samouprave: dostupnost i uporaba podataka razvrstanih po spolu“ pripremljen je u sklopu projekta „Jačanje uloge Saveza općina i gradova u Bosni i Hercegovini“ koje provode Savez općina i gradova Federacije BiH i Savez opština i gradova Republike Srpske, u suradnji sa Savezom lokalnih vlasti i regija Švedske SALAR i strateškim partnerom Švedskim međunarodnim centrom za lokalnu demokraciju (ICLD), te uz zajedničku potporu veleposlanstava Švedske i Švicarske.

Osobito zahvaljujemo predstavnicima i predstavnicama JLS sudionicama mreže za ravnopravnost spolova na lokalnoj razini:

Općina Banovići

Grad Doboj

Općina Lukavac

Grad Tuzla

Općina Žepče

Općina Doboj Jug

Opština Istočna Ilidža

Opština Rogatica

Opština Višegrad

Grad Gradiška

Opština Laktaši

Opština Sokolac

Grad Zvornik